

โยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่าเหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิดปัญหา อุกาย วิธี ทาง ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมกันเป็นโยนิโสมนสิการ จึงเรียกว่า**การทำในใจโดยแยบคาย**

โยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สุขแก่ตัวเราเองและผู้อื่น เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติ **รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์ ไม่มองสิ่งต่างๆอย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และ คิดแบบกุศล** ทำให้เรารู้จักเลือกรับรู้อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบจากภายนอก และคิดใคร่ครวญ พิจารณาอารมณ์นั้นๆ

โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญา คือ เกิด**สัมมาทิฐิ**ที่สามารถกำจัดอวิชชาโดยตรง และสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุได้ โยนิโสมนสิการแบ่งได้เป็น 10 วิธีได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, 29)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย – เป็นการพิจารณาหนทางในการแก้ปัญหา ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆที่สัมพันธ์กัน
2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ – เป็นวิธีคิดแบบวิเคราะห์
3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ – เป็นวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา
4. วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญหา – เป็นวิธีคิดตามเหตุผล
5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ – เป็นความเข้าใจในเรื่องหลักการและความมุ่งหมายซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง
6. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก – เป็นการพิจารณาผลดีและผลเสียไปพร้อมๆกัน
7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม – สามารถใช้ในชีวิตรประจำวันในการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4
8. วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม - เป็นวิธีคิดแบบส่งเสริมชักนำไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์
9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน – เป็นวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์
10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท – เป็นการมองความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละด้านครบทุกด้าน

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดที่มีประโยชน์ สามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวัน และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ คิดแบบสามัญลักษณ์ หรือฝึกให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์อิงอาศัยของสรรพสิ่ง ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดมีระบบและคิดเป็นกุศล จึงอาจกล่าวได้ว่าการประยุกต์ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาตนเองและผู้เรียนให้รู้จัก “คิดเป็น ก็เป็นสุข”

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตโต). (2551). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร :
เคล็ดไทย.